

KS. JANUSZ NAGÓRNY

SPOTKANIE NAUKOWE TEOLOGÓW MORALISTÓW POLSKICH POZNAŃ 19-20 IV 1979 R.

1. W dniach 19-20 IV 1979 r. w gmachu Arcybiskupiego Seminarium Duchownego w Poznaniu odbyło się doroczne spotkanie polskich teologów moralistów poświęcone moralnym aspektom pracy ludzkiej. W spotkaniu wzięło udział ok. 50 teologów moralistów pracujących w ośrodkach uniwersyteckich, diecezjalnych i zakonnych seminariach duchownych.

2. Zebranych powitali dziekan Papieskiego Wydziału Teologicznego ks. prof. M. Peter oraz rektor tamtejszego Seminarium ks. dr L. Wciórka.

Inauguracji obrad dokonał przewodniczący sekcji teologów moralistów ks. doc. dr hab. F. Greniuk, składając jednocześnie sprawozdanie z działalności zarządu od poprzedniego tego typu spotkania. W krótkim wprowadzeniu w tematykę obrad podkreślił potrzebę ujęcia teologicznomoralnego, a więc swoiście oryginalnego zagadnienia pracy ludzkiej.

3. Pierwszy referat na temat *Praca jako uczestnictwo człowieka w stwórczo-zbawczym planie Bożym* przedstawił ks. dr hab. S. Rosik. Poza ogólnym wprowadzeniem w poruszany temat referat składał się z trzech zasadniczych punktów. Najpierw został omówiony szkic historyczny zagadnienia, w którym podkreślił autor wkład chrześcijaństwa w dowartościowanie pracy ludzkiej oraz wagę ostatnich encyklik papieskich omawiających problem pracy ludzkiej na szerokim tle zagadnień społecznych.

Z kolei referent omówił problem pracy jako twórczego zadania. Zwrócił uwagę na powołanie człowieka do współpracy ze Stwórcą, następnie mówił o pracy ludzkiej i jej celach, akcentując mocniej cel społeczny oraz religijny w świetle prawdy o wcieleniu (wyzwolenie zbawcze), a w końcu ukazał motywy pracy: egocentryczne i altruistyczne.

Ostatnia część referatu była omówieniem powinnościowego aspektu pracy. Autor podkreślił, że Bóg wzywa do pracy poprzez fakty i osobiste predyspozycje, a człowiek ma obowiązek odczytać swoje powołanie do pracy w ramach konkretnego porządku pracy.

4. Z drugim z kolei referatem wystąpił ks. doc. dr hab. W. Słomka (*Urzeczywistnienie doskonałości chrześcijańskiej*). Autor zaznaczył na wstępie, że chrześcijańska wizja pracy wkracza w pewnego rodzaju wieloznaczność pojęcia pracy.

W pierwszej części referatu została przedstawiona praca w aspekcie doskonałości ludzkiej w tym sensie, że doskonałość pracy warunkuje doskonałość człowieka. Chodzi jednakże — jak zwrócił uwagę referent — o pełny rozwój człowieka personalny i moralny. Stąd powstaje pytanie o osobowe wartości pracy.

Nowy aspekt zagadnienia doskonalenia się przez pracę — w wymiarze nadprzyrodzonym — został przedstawiony w drugiej części referatu. W procesie humanizacji i przebóstwiania świata praca ludzka ma wartość zbawczą przez nasze wcielenie w Jezusa Chrystusa.

W końcu autor mówił o działaniu i pracy jako szansie uświęcenia człowieka. Szansę tę widział w realizacji nakazu miłości. Wówczas — stwierdził ks. Słomka — praca może być szkołą cnót ludzkich i chrześcijańskich.

Na zakończenie referent podkreślił, że praca zakłada człowieczeństwo i je doskonali, potrzebuje jednakże dopełnienia w kontemplacji.

5. Dyskusja nad obydwoma referatami: Ks. dr J. Bajda stwierdził, że ukazane w referatach dwa aspekty problemu pracy: twórczość człowieka i jego samodoskonalenie się potrzebują pewnej syntezy teologicznej. Mówca widziałby punkt wyjścia dla takiej syntezy w odniesieniu pracy do misterium paschalnego i tajemnicy sakramentalnej. Ks. dr B. Inlender podjął myśl wyrażoną w obydwu referatach, ukazującą wspólnotowy charakter pracy i doskonalenia człowieka. Poruszył także sprawę pracy jako ciężaru, który to aspekt wraca ciągle w świadomości człowieka w odniesieniu do problemu kary. Ks. doc. dr hab. F. Greniuk podkreślił znaczenie, jakie ma ukazanie wspólnotowego wymiaru pracy. Według mówcy jednakże jest zbyt optymistycznym przekonaniem, że zostało już przezwyciężone pojęcie pracy jako kary za grzech. W nawiązaniu do referatu ks. Słomki stwierdził, że trzeba by dokładniej określić, co rozumie się przez doskonałość chrześcijańską i zintegrować to pojęcie z pojęciem doskonałości moralnej. Ks. dr I. Kałucki uznał przedstawienie doskonalenia chrześcijańskiego przez pracę za zbyt optymistyczne, albowiem praca niekiedy dechrystianizuje i dehumanizuje. Ks. Rosik nawiązując do poprzedniego głosu stwierdził, że tylko pewne okoliczności mogą doprowadzić do niewłaściwego oddziaływania samej pracy na proces doskonalenia się chrześcijańskiego. Ten sam problem ambiwalencji pracy (aspekt powinnościowy i możliwościowy) podniósł ks. Słomka. Teologia moralna — według niego — powinna jednak przede wszystkim mówić, jak praca powinna wyglądać, aby mogła kształtować doskonałość człowieka.

6. Trzeci referat na temat: *Marksistowska koncepcja pracy* wygłosił ks. dr J. Troska. Po przedstawieniu trudności koncepcyjnych i terminologicznych, związanych zasadniczo z istnieniem dwu koncepcji pracy, młodego i dojrzałego Marksa, referujący omówił następujące zagadnienia: rola praktyki w filozofii marksistowskiej (człowiek jako owoc autokreacji, alienacja pracy, humanizacja pracy), praca w kontekście kapitalizmu i socjalizmu (problem bodźców ekonomicznych, podział pracy, praca i czas wolny) oraz subiektywne czynniki humanizacji.

Najważniejsze myśli referatu można ująć w następującym skrócie: Praca według koncepcji marksistowskiej stworzyła samego człowieka (autokreacja). W historii ludzkiej doszło jednakże do alienacji pracy, tzn. alienacji produktu pracy, procesu pracy oraz „istoty gatunkowej” człowieka, przede wszystkim z powodu własności prywatnej. Humanizacja pracy powinna pozwolić na ponowny proces samorealizacji człowieka. Według marksistów socjalizm stoi przed wyższymi szansami w tym procesie humanizacji. Jednakże sam proces zależy od wielu czynników subiektywnych, takich jak: potrzeba właściwego nastawienia, szacunek dla każdej pracy, motywacja społeczna, kwalifikacje moralne i zawodowe. Marksizm — konkluduje referat — bazuje na dynamicznej koncepcji człowieka, a w perspektywie pracy ukazuje go jako homo creator.

7. Dyskusja w nawiązaniu do tego referatu:

Ogromny ładunek treściowy myśli marksistowskiej stawia jednak jeszcze wiele pytań, np. czy człowiek, czy też praca jest wartością nadrzędną, czy bodźce moralne, o których mówi marksizm oznaczają postawę bezinteresowną? (ks. Rosik). Zwrócono uwagę na ewolucję poglądów marksistowskich, stąd potrzeba unikania ocen globalnych (ks. Inlender).

W odpowiedzi referent stwierdził, że problem nadrzędności w relacji człowiek —

praca nie jest jasny u marksistów. Natomiast kiedy marksiści mówią o bodźcach moralnych, mają na myśli zazwyczaj bodźce społeczne, a czasami wszelkie pozaekonomiczne.

8. Poza dyskusją plenarną odbywały się też dyskusje w grupach. Pierwsza grupa uczestników dyskutowała nad referatami ks. Rosika i ks. Słomki. W żywej i rozległej, obejmującej wiele osób dyskusji zwrócono uwagę na szereg problemów, a przede wszystkim na zagadnienie odpowiedzialności za pracę. Poza płaszczyzną indywidualną i narodową podkreślono także rodzinną płaszczyznę tej odpowiedzialności. Mówiono także o punktach odniesienia odpowiedzialności: przed samym sobą (sumienie), społeczeństwem, narodem, Bogiem. Postawiono także problem chrześcijańskiego dowartościowania pracy i jej łączność z życiem sakramentalnym. Przy mówieniu o pracy winno zwracać się uwagę na potrzebę świadomości ofiary. Wiele miejsca poświęcono problemowi związku pracy z rozwojem człowieka. W końcu mówiono także o relacji pracy do problemu czasu wolnego i odpoczynku.

W drugiej grupie dyskusyjnej nad referatem ks. Troski zwrócono przede wszystkim uwagę na dwa aspekty marksizmu: teorię i praktykę. Podkreślono, że w marksistowskiej analizie pracy ujmuje się człowieka w jego konkretnych warunkach ekonomicznych. Uznano za cenne w marksizmie zwrócenie uwagi na obiektywne warunki pracy. Mówiono także o konieczności i możliwości dialogu chrześcijańsko-marksistowskiego. Opierając się na marksistowskiej wizji pracy wysunięto pewne postulaty pod adresem teologii moralnej. Wśród nich mówiono przede wszystkim o potrzebie dopracowania problematyki pracy przez wyjście od konkretnej sytuacji człowieka oraz o potrzebie dopracowania chrześcijańskiej teologii wyzwolenia człowieka i pracy.

9. Na zakończenie spotkania przedstawiono komunikaty: ks. F. Bogdan (Wytwarzać, czy tworzyć?) mówił o koncepcji pracy angażującej człowieka w aspekcie twórczym; ks. F. Greniuk zaproponował układ traktatu o pracy w ramach wykładu teologii moralnej; ks. J. Wichrowicz przedstawił bibliografię na temat pracy.

10. Na zakończenie spotkania przewodniczący sekcji polskich teologów moralistów podziękował gospodarzom spotkania, a szczególnie ks. H. Grześkowiakowi, który bezpośrednio zajmował się stroną organizacyjną spotkania. Wyraził też nadzieję, że omawiana problematyka znajdzie teraz pełniejszą prezentację w dydaktycznym przekazie teologicznomoralnym.